

- [Vijesti](#)
- [Vjera](#)
- [Obitelj](#)
- [Kultura](#)
- [Academicus](#)
- [Video](#)
- [Kolumne](#)
- [Misna čitanja](#)
- [Velike teme](#)



VJERA I DRUŠTVO (1)

Petar Tomev Mitrikeski: Zapad se udaljio od Boga jer ga je sveo na etiku i zanemario otajstvo

"Agnosticizam je prije svega odabir nezainteresiranih, da ne kažem mlohavih umova. Živahni umovi (a takvi bi svakako trebali biti znanstveni umovi!) se stalno hrvaju s pitanjem Boga. U mojem iskustvu ateisti puno češće potežu pitanje Boga nego li vjernici, kada govorimo o ljudima iz znanosti. Za vjernike, Bog je osoba s kojom se otajstveno (intuitivno) komunicira prije svega kroz Liturgijski i sakramentalni kontinuitet. Ateist nema tih mogućnosti tj. sam ih sebi dragovoljno uskraćuje. Učinivši to, on/ona sve svoje umovanje u vezi s pitanjem Boga svodi na racionalno čime ga ograničava. Agnostik ne pokušava umovati o Bogu čak i s posve racionalnog stajališta."

Razgovarao: Ivo Džeba

[f](#) [t](#) [e](#) [+](#) 106


Foto: ffzg

Petar Tomev Mitrikeski docent je na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu gdje predaje *povijest i filozofiju biologije te odnos znanosti i vjere*, vanjski suradnik Instituta Ruđer Bošković gdje se bavi *genetikom* te Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje predaje *genetiku čovjeka*. Ipak, široj javnosti je poznatiji kao jedan od sudionika HRT-ov [Petog dana](#), u kojem komentira aktualna društvena pitanja. Zato je i naš razgovor s njime obuhvaćao kako pitanja iz domene znanosti, tako i ona iz područja društva, pa i filozofije, s kršćanskom vjerom kao zajedničkim nazivnikom. Na koja pitanja znanost još nema

odgovor, kakva je budućnost kršćanstva na Zapadu, što pravoslavni i katolici mogu naučiti jedni od drugih, te zašto je kod nas tako malo ljudi spremno javno govoriti o Bogu, neke su od tema o kojima smo razgovarali. Intervju je prvi iz niza "Vjera i društvo" koji je ostvaren u suradnji s Agencijom za elektroničke medije.

– Gospodine Mitrikeski, zašto ste vjernik?

Vjerojatno mislite *zašto vjerujem*? Kratak odgovor glasi: iz ljubavi prema Gospodinu Isusu Kristu. Ali, pojasnimo kroz dugi odgovor. Bog Otac, naš stvoritelj dakle, je toliko uz ljubio čovjeka da je Sina svoga jedinoga žrtvovao za nas nezahvalne ljude. Pa, ako je Sin, ljubeći Oca, dragovoljno postradao za čovjeka, neizmerno nas uz ljubljajući i time spasivši, kako da mu onda mi ne vjerujemo? Sin je bio poslušan Ocu do smrti – *Oče moj! Ako je moguće, neka me mimoide ova čaša. Ali ne kako ja hoću, nego kako hoćeš ti* (Mt 26,39) – i to smrti na križu, ljubeći i vjerujući Ocu do kraja. Kako mi onda možemo ostati potpuno ravnodušni, ustrajno ne vjerujući Gospodinu? Kako ga možemo ne ljubiti? Ufam se, dakle, plameno ljubiti Gospodina i zato mu, eto, vjerujem. Pa i ako umrem, živjet ću jer me je On otkupio...

No, ovdje možemo krenuti i s jedne druge strane, upitavši se *treba li vjerovati*? Tako postavljeno pitanje nas vraća na same početke. Naime, onomad davno čovjek je otpao upravo jer je zanemario ljubav prema svojem Tvorcu tj. oglušio se o njegovoj zapovjedi koja nije niti bila osobito teška, a zahtijevala je poniznost srca uz potpuno povjerenje u Božju promisu tj. otkazivanje od svoje volje u korist Božje (veliko je to otajstvo). No čovjek je u svojoj mahnitosti opijenosti uslijed zadovoljstva postojanja, eto, htio više. I pao je, zlorabeći svoju slobodnu volju, ostavljajući se stalno nadohvat smrti tj. postavši metafizički podčinjen grijehu koji ga je doslovno zarobio. Takav zarobljen, pak, nije mogao biti sa svojim Tvorcem tj. izvorštem svega života čime je i nužno morao prijeći u područje smrti tj. nebiti (ovo je svojevrstni ontološki paradoks, samoodricanje biti). Pao je, dakle, toliko duboko i onkraj života da ga je jedino Božja ljubav mogla spasiti (vratiti u bit), uz dramatično veliku cijenu. Otac je, naime, poslao Sina svoga jedinorođenca da iskupi palog čovjeka. Pa ako je Bog učinio toliko nevjerovatnu žrtvu za nas ljude, koji je onda naš patetičan izgovor da mu ipak ne vjerujemo?

Dopuštam ovdje da nekima ovo nije prihvatljivo umovanje. Štoviše, razumijem čitatelje kojima je ovakav teološki diskurs odbojan. Oni se oslanjaju na alternativnu logiku koja kaže da smo mi ljudi samo jedan omanji i nevažni dio svemira čije je postojanje samo puka slučajnost tj. jedna od mnogih mogućnosti došlih u postojanje onomad davno, prije gotovo 14 milijardi godina kada je nezamislivom snagom grunulo „niotkuda“. Oni bespogovorno prihvaćaju filozofsku mogućnost da naše ljudsko postojanje nužno slijedi usud svega ostaloga tj. rađamo se, bivamo i umiremo... i to je sve, nema ničeg iza, samo monotona mijena stvari i pojedinačne patetične sudbine proizišle iz sveopće determiniranosti. Razumijem da njima palost čovjeka izgleda kao njegovo prirodno stanje tj. kao evolucijski teret kojeg treba nositi čim bezbolnije, bez suvišnog trpljenja (posljedica toga je i sukladan te nadasve logičan zaključak, *umrem li u slučajnom svemiru, živio sam slučajno*). Postoje, dakle, posve logični razlozi za tvrdnju da ne treba vjerovati. Dopuštam. Na razini filozofske rasprave, naime, ova argumentacija drži vodu.

Nitko ne može opovrgnuti da se Gospodin utjelovio i uskrsnuo! Da bi se takvo nešto moglo ustvrditi i ponuditi kao racionalan zaključak, potreban je i racionalan dokaz. A takav jednostavno ne postoji tj. nije moguć.

Ali vodu itekako drži i prethodna argumentacija, ona teološka. Štoviše, zbog nje, ako ćemo biti posve filozofski pravedni, ovo puko i logički neumoljivo filozofsko umovanje o slučajnosti svijeta gubi snagu argumentacije. Naime, snaga sveobuhvatne Božje ljubavi koja je nagnala Oca da žrtvuje Sina radi palog čovjeka ovdje postaje nadlogična (ili superlogična, da se tako izrazim) tj. superiorna argumentaciji slučajnosti. Nitko ne može opovrgnuti da se Gospodin utjelovio i uskrsnuo! Da bi se takvo nešto moglo ustvrditi i ponuditi kao racionalan zaključak, potreban je i racionalan dokaz. A takav jednostavno ne postoji tj. nije moguć. Ne, ne, nije to da *još nismo stigli do njega na ovom stupnju umovanja*, već je prije to da *se do takvog zaključka racionalno niti ne može doći*. Da bi se moglo, bilo bi potrebno da se logički (filozofski) ili čak eksperimentalno (znanstveno) dokaže da su utjelovljenje i uskrsnuće nemogući. A to nije racionalno ostvarivo. Ne postoji filozofska argumentacija koja može osporiti logičnost utjelovljenja i uskrsnuća, niti pak postoji kontrolirani znanstveni eksperiment koji bi ih mogao opovrgnuti. Nije ih moguće niti zamisliti, posve su izvan racionalnog poimanja.

Naravno, uvijek se može ustvrditi *ali, ja u to ne vjerujem*. To je sasvim u redu, ali to nije racionalan argument već sekularno vjerovanje. Drugim riječima, pobornici skeptičkog pristupa se ne mogu služiti takvom argumentacijom jer ona ne počiva na racionalnosti već na osobnom uvjerenju, a oni, eto, nadasve glasno tvrde da su prije svega znanstveni. Tako, služeći se takvom argumentacijom izlaze iz područja znanstvenosti čime gube svaku vjerodostojnost. Suprotno, mi koji vjerujemo, mirne duše uvijek možemo upotrijebiti argument vjere, jer ju ne nudimo kao racionalnost već kao nadahnutu intuiciju tj. otajstvo. Eto, zato je, čak i na čisto logičkoj razini, posve opravdano vjerovati. U redu, logički je opravdano i ne vjerovati, ali je slabije argumentirano. Drugim, prizemnijim riječima, posve je logično da Bog zna bolje od čovjeka. I opet ovdje niti jedan ateist ne može ustvrditi *nema Boga*, jer da bi ostao vjerodostojan mora podastrijeti racionalan dokaz za to. Mi vjerni ne moramo, vjerujemo Mu na riječ.

– Nema mnogo javnih osoba, ako izuzmemo političke kampanje, koje su poput Vas spremne otvoreno o vjeri kao izvorištu svojih principa. Imate li osjećaj da postoji neki zazor ili sram od te teme?

Moguće. U moderno doba, zazor od svjedočenja vjere je čest. Potpuno je razumljivo prikrivati svoju vjeru tj. ne razbacivati se s njom nepotrebno. Potrebno je najprije vjeru iskreno živjeti, a tek ju onda – kada je neophodno – pokazivati. Biti skroman, krotka duha, bogobojazan, to je prevelika mudrost. No, ima trenutaka kada ju moramo svjedočiti. To nas, eto, dovodi do drugog dijela pitanja. Kod ljudi koji Crkvu promatraju kroz povijesnu prizmu, a prije svega kroz pogreške (prošle i sadašnje) crkvene administracije, kod njih je spomenuti zazor najočitiji. Ako ovo razmotrimo hladne glave i u krotkosti svoga srca, vidimo da neki od tih ljudi možda nekada jesu bili iznevjereni (na bilo koji način) od strane crkvene administracije ili jednostavno nisu u mogućnosti razlučiti nevjerovatno važnu i spasonosnu misiju Crkve od nespretnosti, pa i licemjernosti i/ili ponekad oholosti, njene administracije. Ti ljudi će u pravilu svako javno svjedočenje vjere tretirati kao klerikalizam, bez da se i potrudu promatrati snagu, autentičnost, a prije svega cilj samog svjedočenja.

Potpuno je razumljivo prikrivati svoju vjeru tj. ne razbacivati se s njom nepotrebno. Potrebno je najprije vjeru iskreno živjeti, a tek ju onda – kada je neophodno – pokazivati. Biti skroman, krotka duha, bogobojazan, to je prevelika mudrost.

Drugi problem u vezi s ovim je svjetonazorski, a proizlazi iz potpuno pogrešne pretpostavke da je vjera neki tip svjetonazora, suštinski jednak s ostalim svjetovnim svjetonazorima. No, vjera ne može biti svjetonazor. Ona je put spasenja. Naravno da živjeti kršćanskim načinom života podrazumijeva i postojanje određenog svjetonazorskog okvira, ali kada bi kršćanstvo sveli samo na to tj. samo na tradiciju, zanemarujući otajstvo koje se ne može poistovjetiti niti s jednim svjetonazorom, tada – da se izrazim kroz blago i oprezno – ne bismo bili na putu spasenja jer bi nam odbojnost prema nekim svjetonazorima bila zapreka otajstvenoj ljubavi prema svojem bližnjem. Zato vjera ne može biti svjetonazor već jedino put spasenja (na koji način ćemo mi, usputno, tijekom toga puta promatrati svijet je sekundarno pitanje čiji će odgovor proizići prije svega iz mudrosti koju proizvodi smirenost našega srca koje prebiva u *postu i molitvi*). No, to ne mora biti očito onima koji sekularizam suprotstavljaju vjeri tvrdeći da je ovaj moderniji te time i bolji način. Za takve ljude je svako svjedočenje vjere prije svega napad na njihov svjetonazor. Ja ih razumijem.

– Neki smatraju da je agnosticizam jedina znanstveno poštena pozicija, dok je govoriti o postojanju Boga za jednog znanstvenika preuzetno. Očito je da se Vi ne slažete s time, ali kako biste odgovorili na takvu tvrdnju?

Dio ovoga je odgovoreno u prvom pitanju. No, svejedno... Agnosticizam je prije svega odabir nezainteresiranih, da ne kažem mlohavih umova. Živahni umovi (a takvi bi svakako trebali biti znanstveni umovi!) se stalno hrvaju s pitanjem Boga. U mojem iskustvu ateisti puno češće potežu pitanje Boga nego li vjernici, kada govorimo o ljudima iz znanosti. Za vjernike, Bog je osoba s kojom se otajstveno (intuitivno) komunicira prije svega kroz Liturgijski i sakramentalni kontinuitet. Ateist nema tih mogućnosti tj. sam ih sebi dragovoljno uskraćuje. Učinivši to, on/ona sve svoje umovanje u vezi s pitanjem Boga svodi na racionalno čime ga ograničava. Agnostik ne pokušava umovati o Bogu čak i s posve racionalnog stajališta. Njegova polazišna točka je nadasve osobni odabir tj. komfortnost s nemanjem misljenja o tome. Osobno to ne mogu razumjeti (!), ali ne osuđujem. Suprotno, posve razumijem ateiste. Oni, razmišljajući prije svega skeptično, niti ne mogu doći u poziciju s koje se o pitanju Boga može kvalitetno raspravljati. Ta pozicija je prije svega filozofska. Posve je nepotrebno objašnjavati ovdje da se redukcionistički pristup (koji je karakterističan za neke koji dolaze niz domena prirodoslovlja) niti ne može kvalificirati kao platforma za razgovor o pitanju Bogu jer potpuno zanemaruje nadahnutu intuiciju tj. otajstvo. Suprotno, filozofija ju nipošto ne zanemaruje. Moguće je da ju zanemaruju pojedini filozofi, ali ne i filozofija. Stoga, za kvalitetnu akademsku raspravu o pitanju Boga je nužan filozofski format u kojem se onda mogu uklopiti pojedine čisto znanstvene (tj. eksperimentalne) spoznaje koja nam mogu pomoći u rasvjetljavanju puta kojim kroči i napreduje sama argumentacija.

Stoga, posve je moguće kvalitetno o Bogu raspravljati s bilo kojim filozofom koji je na ateističkim pozicijama ako ateizam nije njegov svjetonazor već samo njegova filozofska misao (da li se to može uvijek razdvojiti!). Dapače. Tada bi oba sugovornika trebala biti u mogućnosti razumjeti da Bog nipošto nije znanstveno pitanje. Naime, moderna znanost (mislim na prirodoslovlje), osim na logičkoj predradnji, počiva na kontroliranom eksperimentu kao mogućnosti potvrde ili opovrgavanja pretpostavke iz prethodne predradnje. No, s Bogom se ne može eksperimentirati. Niti se to može s bilo kojim ontološkim pitanjem. Metafizika nije područje znanosti, već isključivo filozofije tj. nije pitanje eksperimenta već logičnosti. Tako, ako, dakle, želimo ostati na filozofskoj platformi (alternativa je platforma osobnih uvjerenja, ali to je daleko od znanstvenog diskursa – uz dužno poštovanje profesionalnih osobnosti pojedinih znanstvenika) kada razgovaramo o Bogu, tada moramo rabiti metafizičku argumentaciju, a ne redukcionističku. U tom će slučaju dijalog između filozofa-vjernika i filozofa-ateista funkcionirati do točke kada u raspravu nužno mora ući fenomen otajstva (te nadahnuti intuicija kao njegova refleksija u znanstvenika-vjernika). I tu će se nit diskursa prekinuti jer je ateist u neravnopravnom položaju. Naime, on/ona ne može upotrijebiti argument nevjere, kao što vjernik može argument vjere, jer time izlazi iz racionalnog. Naravno, tu i vjernik nužno izlazi iz racionalnog, ali takva njegova argumentacija svejedno može premostiti točku pucanja, tamo gdje filozofija zalazi u otajstvo, jer postaje nadlogična. Zato je, eto, moguće biti znanstvenik i vjerovati u Boga.

Agnosticism je prije svega odabir nezainteresiranih, da ne kažem mlohavih umova. Živahni umovi (a takvi bi svakako trebali biti znanstveni umovi!) se stalno hrvaju s pitanjem Boga.

Tu treba svakako biti fer i skrenuti pažnju na činjenicu da otajstvo nije čisto metafizičko pitanje (naime, Boga se ne može promatrati posve metafizički jer ga se tada svodi samo na pukli logički postulat čime se njegova samodostatnost i *izvan-svega-bit* narušava ljudskim mudrovanjem), već je prije svega dio osobnog vjerskog (intuitivnog) iskustva. I tu je kvaka 22. Vjernik ga ima (Liturgija, sakramenti), a ateist ne. U konačnici, dakle, otajstvo vjere u svojem najintimnijem dijelu ostaje u potpunosti onkraj bilo kakvog racionalnog umovanja, a da bi se o vjeri moglo umovati samo preko intuitivnog kanala potrebno je osobno otajstveno iskustvo.

– Posljednjih godina pojavio se cijeli niz znanstvenika koji su kroz svoje knjige i javne nastupe nastojali opovrgnuti Božje. Odakle takva strast za obračun s Bogom, posebice u vremenu kad je vjere sve manje?

Povijest takvih razmišljanja u zapadnom svijetu nije od jučer. Ona, naime, datira još od starih grčkih filozofa, a snažnije – po mojem mišljenju – od atomista Demokrita premda su ateisti bili ovlaš prisutni i prije njega. Dakle, „opovrgavanje“ Boga u filozofskom smislu nije novina. No da odgovorim konkretnije na pitanje. Više je razloga za to. Prvi je svakako osobna nevjera. Trebamo biti u stanju razumjeti porive čovjeka koji dnevno prolazi kroz život stalno gledajući okrutnosti modernog svijeta, pa se uezvijeren pita *gdje je Bog?* No, također je posve neshvatljivo zašto umjesto da ga traži, on/ona ga pokušava opovrgnuti?! Svatko od nas treba biti krotak i smiren kakav je bio sam Gospodin, a ostalo nije naša briga već od Tvorca. Da se ne razumijemo pogrešno, ne htjedoh reći da trebamo biti sebični i bezosjećajni, već baš suprotno, trebamo se potpuno pouzdati u svekoliku Božju promisao.

Drugi razlog je maglovita filozofsko-svjetovna paranoja tj. potreba nekih intelektualnih krugova i kružoka da se okonča doba kršćanstva (!) i postave temelji novoga doba u kojem će kršćanstvo biti samo dio povijesti ili posve zanemareno. Prema takvoj formuli, potrebno je razoriti stare institucije (naime, Bog je u takvom formatu razmišljanja samo ljudska ideja koja je, za neke, uzrok svega lošega – sebičan mem koji od vjeka samo besciljno i mehanički slijepo klonira sebe u ljudskim umovima) te na njima sagraditi nove, temeljene prije svega na plodovima novih racionalističkih filozofskih ideja koje žele redefinirati čovjeka iz korijena. Zapravo, to je bit sveg humanizma kao svjetonazora: želja da temelj svega bude čovjek, a ne Bog. Zanimljivo je ovdje se zapitati kako to da isti ti umnici, koji Boga samovoljno proglašavaju najgorim memom ikada, ne tretiraju na isti način i svoje ideje za koje pouzdano znaju da su ljudske? Bog nije ljudska ideja koju se administrativno može ukinuti. Ne možemo vjerovati u takvo što i još uvijek tvrditi da prebivamo u posve racionalnom području. To nipošto nije znanstveni koncept.

– Postoje li pitanja u okviru materijalnog svijeta za koje smatrate da znanost nikada neće dati odgovor? Primjerice, smatrate li da će ikada biti moguće čisto znanstveno objasniti kako to da išta uopće postoji ili kako je materija postala svjesna same sebe, kao u čovjekovom umu?

Postoje tri prvorazredna i prevažna znanstveno(-filozofska) misterija: *pojava svemira, pojava života na Zemlji, pojava čovjeka kao svjesnog bića*. Znanost do sada nije uspjela razjasniti niti jedan od njih. Polako, bez nivoze, uopće ne omalovažavam sposobnost znanstvene metode (ona vrlo ozbiljno i ustrajno napada ova tri temeljna i iznimno važna te zanimljiva pitanja). Čitajte dalje. Krenimo od činjenice da prirodoslovne znanosti ovise o eksperimentu! Bez kontroliranog eksperimenta nema znanosti (to je vrlo važna činjenica koju zanemaruju čak i neki iz prirodoslovnog područja). To znači da eksperimentalna znanost ne može odgovarati na metafizička pitanja jer se s njima ne može eksperimentirati. Suprotno, humanističke znanosti prvenstveno nastoje odgovarati upravo na ta pitanja držeći se logike, svoje temeljne metodologije. Dakle, dok su prirodoslovne znanosti, upravo zbog svoje metodologije tj. kontroliranog eksperimenta, nenadmašne u odgovaranju na pitanja *što i kako*, dotle se humanističke znanosti (filozofija i teologija) muče s pitanjem *zašto*. To je pitanje smisla i daleko je važnije od preostala dva pitanja. No, sve spoznaje do koje dođemo, primjerice na pitanju podrijetla svemira, uz pomoć fizike, nam ne daju konačan odgovor na temeljno pitanje o smislu svega tj. *čemu sve to?*

Postoje tri prvorazredna i prevažna znanstveno(-filozofska) misterija: pojava svemira, pojava života na Zemlji, pojava čovjeka kao svjesnog bića. Znanost do sada nije uspjela razjasniti niti jedan od njih.

Slično, kada napravimo umni prodor u svezi s pitanjem pojave čovjeka i/ili njegova ponašanja (primjerice, evolucija i/ili evolucijska psihologija) potrebna nam je eksperimentalna potvrda do koje je teško ili nemoguće doći zbog očitih razloga. Naime, eksperiment nije moguć pa zaključak je nužno samo filozofski, no ne i znanstveni tj. logičan je, ali ostaje nepotvrđen (a to jednostavno nije dovoljno da se neko takvo umovanje proglasi znanstvenom činjenicom kao što se to može sa svakim drugim prirodnim fenomenom koji je nedvojbeno eksperimentalno potvrđen). Ovo nas upravo uvodi u bit problema u vezi s temeljnim znanstvenim misterijima današnjice. Kako im pristupiti? Preko pitanja *što i kako* ili preko pitanja *zašto*? Odgovor je objedinjeno uz pomoć sva tri pitanja istovremeno. Potrebna nam je, više nego ikada, sveobuhvatna suradnja i preklapanje područja kakvih do sada nismo imali. Potrebna nam je posve nova platforma koja će objediniti eksperimentalne s metafizičkim pristupima. Ne zato što ćemo, time, eto, premostiti ono što se premostiti ne može. Naime, pitanje smisla (*zašto*) će zauvijek ostati izvan doseg kontroliranog eksperimenta, a pitanja ustroja i pukog bivanja tj. mehanizma (*što i kako*) i dalje neće presudno zanimati metafizičare. Ne, nije zbog toga, već zato što ćemo tako objedinjeni lakše racionalno odvajati bitno od nebitnog gradeći nove paradigme (možda?! ha, ha).

– Hrvatska se još solidno drži, ali nema sumnje da je zapad zanemario Boga. Što mislite da je glavni razlog tome? Je li nam jednostavno predobro da bismo Ga zazivali ili postoje i neki drugi ključni elementi?

Zapad zazire od Boga tj. napadno ga zanemaruje upravo zato što su neke crkvene tradicije nakon reformacije naglasak stavile uglavnom na etički dio Gospodnje misije, odmičući se od otajstvenog što Katolička Crkva nije učinila (nije odustala od sakramenata), dok za Istočnu Crkvu to nikada nije niti bilo pitanje. To je dovelo do prvenstveno racionalnog promatranja bezvremenih kršćanskih pouka koje se sada nude u svojem pukom svjetovnom formatu tj. samo preko svoje etičnosti, lišene otajstva spasenja. Jednom kada je to učinjeno tj. kada se odstupilo od najznačajnijih sakramenata (ispovijedi i pričesti) i kada je zanemarena kršćanska predaja, tog trenutka je osobna vjera postala pitanje racionalnosti umjesto nadahnuti intuicije. Bilo je samo pitanje vremena kada će takva racionalnost postati manjinski odabir „čudnih“ pojedinaca i/ili fanatika i raznoraznih samo-prozvanih karizmatika na zapadu, a Crkva samo lokalna društvena zajednica. To je pak otvorilo vrata, s jedr

strane, komercijalizaciji vjerske tradicije kod nekih reformiranih crkava, a s druge, tradicijskoj samodostatnosti tj. suštinskoj nebitnosti nekih lokalnih katoličkih episkopata u pojedinim zemljama zapadne Europe (nikako ne u svim!).

Zapad zaire od Boga tj. napadno ga zanemaruje upravo zato što su neke crkvene tradicije nakon reformacije naglasak stavile uglavnom na etički dio Gospodnje misije, odmičući se od otajstvenog što Katolička Crkva nije učinila

Ako usporedimo s Istočnom Crkvom razmatrajući kako se ona snalazi s modernim svijetom, vidjet ćemo tradicionalnu otpornost na protok vremena, ali i sveprisutnu povijesnu vjersku nezainteresiranost kod velikog dijela laika gdje se „vjera“ svodi ili na nastrani etnofiletizam (ponekad pomiješan s izraženim i agresivnim nacionalizmom) ili na puko i post-komunistički omasovljeno prakticiranje kulta velikih praznika (neka vrsta vjerskog tribalizma), (prečesto) mehaničkog cjelivanja ikona i paljenja svijeća (ima toga doduše i na zapadu). Dakle, svega mali dio vjernika na istoku živi vjeru, ali oni koji ju žive, to čine istinski, duboko otajstveno zanemarujući sve primamljivosti novog poretka. Oni jesu ovovremeni kršćani u punom smislu riječi. Koliko je takvih na zapadu, stvarno mi je teško kazati.

– Sve veći broj vjernika kao istaknute zaštitnike kršćanstva više ne vidi crkvene predstavnike koji su u velikoj mjeri izgubili moć nego snažne političke figure poput Orbana, Putina, Trumpa, Bolsonara... Smatrate li da se tu krije opasnost političkog mesijanizma?

Smatram! U trenutnom svijetu, opasnost od političkog mesijanizma je prisutna. Ljudi pak, koji iz svojih svjetonazorskih poriva, podržavaju ovog ili onog političara smatrajući da će to pomoći vjeri su plitkoumni (žao mi je što moram biti tako otvoren, ali nisam zlonamjeran). Najblaže rečeno to je odstupanje od istinskog kršćanskog otajstva. Svi ti koji vide mesije u spomenutim svjetovnim vođama (ne osporavam im ovdje njihove državničke sposobnosti), neka onda idu kod njih na ispovijed i pričest. Ovo sada zvuči vrlo grubo, ali je iskreno. Božje djelo ne treba zaštitu moćnih političara, niti kršćanstvo treba zaštitu od strane svjetovnih institucija!

Ljudi pak, koji iz svojih svjetonazorskih poriva, podržavaju ovog ili onog političara smatrajući da će to pomoći vjeri su plitkoumni (žao mi je što moram biti tako otvoren, ali nisam zlonamjeran).

Polako, bez nervoze, razmislite što sam rekao. Crkva je Tijelo Kristovo, On je glava Crkve, a mi smo udovi toga tijela. Ne treba nam, dakle, zaštita jer imamo najbolju moguću zaštitu – Krista Spasitelja. Vjera ne ovisi o ničemu osim o našoj slobodnoj volji. Izaberemo li ju kao put spasenja, *post i molitva* su naši suputnici, a Gospodin je naš uzor. Ništa više nam ne treba osim pastoralne aktivnosti Crkve radi Liturgijskog i sakramentalnog kontinuiteta, a ona uglavnom ne ovisi o stanju u svijetu (barem ne kada vlada mir). No, svejedno, Crkva kao institucija može trebati zaštitu države (pogledajmo, recimo, Siriju) jer joj je potreban zakonski okvir za djelovanje.

– Dostojevski je rekao “Ako nema Boga sve je dopušteno”, naglašavajući povezanost između vjere i moralnih principa. Ipak, teško bismo mogli reći da su s opadanjem vjere ljudi postali zvijeri jedni prema drugima. Kako vidite odnos između vjere u Boga i morala u društvu?

Moral je osobna karakteristika i nije podložan društvenim normama. Etika može biti normativno uvjetovana tradicijom, ali moral u načelu ne. Držim da je moral poveziv sa savješću pojedinca, dok etika ostaje u domeni tradicije na razini zajednice. No, dopustimo li povezanost morala s našom savjesti, tada ga moramo dovesti u suodnos s Bogom. S druge strane – za neke posve zbunjujuće – budući da je moral povezan s našom savješću, to automatski znači da ateist/agnostik može biti moralan i većina, kao i vjernici, jesu.

Nije pitanje jeli ateist/agnostik moralan. Da, neki jesu, neki nisu, ovisno kakva im je savjest. Ovdje je pitanje malčice teže: može li vjernik biti nemoralan? Odgovor je ne.

To je posve logičan zaključak jer kada ne bi bilo tako, Bog im ne bi mogao suditi onoga dana, kada će nama vjernima suditi kako po našoj savjesti, tako i po zakonu vjere. Ovdje, dakle, nije pitanje jeli ateist/agnostik moralan. Da, neki jesu, neki nisu, ovisno kakva im je savjest. Ovdje je pitanje malčice teže: *može li vjernik biti nemoralan?* Odgovor je ne. Naime, nemoralan čovjek ne može biti vjernik. Takav „vjernik“ tj. licemjer se ne bi, primjerice, mogao pričestiti jer se nije ispovjedio. A ako ipak je (a, joj), onda je lagao na ispovijedi (!) što je ultimativni nemoral. No, prije no se ogriješimo pa ovako jadni olako krenemo nekoga neoprezno osuđivati i suditi, sjetimo se da je *Sin čovječji došao da spasi, što je bilo izgubljeno* (Mt 18,11).

– Što mislite kakva budućnost očekuje kršćanstvo u narednim desetljećima? Je li ta budućnost u manjim zajednicama autentičnih vjernika [o čemu je Ratzinger govorio](#) još krajem 60-ih godina, ili Crkva ima šanse ponovno zauzeti dominantnu ulogu čemu se neki još uvijek nadaju?

Ove misli Josepha Ratzingera su zapravo vrlo ohrabrujuće za vjerne u Zapadnoj Crkvi. One u potpunosti počivaju na riječima Gospodina *ne boj se, malo stado; jer je bila volja Oca vašega, da vam dadne kraljevstvo* (Lk 12,32). No, vjerujem da su potpuno obeshrabrujuće za tradicionaliste. Crkva neće prestati biti, ona je tijelo Kristovo i neprobodna Noina arka za čovječanstvo. U tu arku se ulazi dragovoljno i čista srca, a to se može učiniti sve do zadnjeg i najmanjeg mjerljivog djelića eshatološkog vremena. No, neke moći, privilegije pa čak i oholosti unutar crkvene administracije će vjerojatno nestati jer su otpale tj. ne trebaju nam za spasenje. To će neki doživjeti kao udar na tradiciju. Ali, što s tim? Pa ne vjerujemo u tradiciju, već u Gospodina (ovdje se *tradicija* ne odnosi na tradicionalne pobožnosti već na povijesne privilegije crkvene administracije). I da, složio bih se u načelu s ponuđenim Ratzingerovim mislima.

– Vi ste pravoslavac, ali vjerujem i dobro upoznati s katoličkom tradicijom. Ako biste trebali izabrati jednu stvar u kojoj bi se katolici mogli ugledati u pravoslavce i jednu u kojoj bi se pravoslavci mogli ugledati u katolike, što bi to bilo?

Usljed povijesnih trzavica i mreškanja na ovim prostorima, pojam „pravoslavac“ ovdje vrlo često ima nacionalnu konotaciju (ha, ha) – zbog čega prosječan/na Hrvat/Hrvatica malo zna o pravoslavlju, da ne kažem pojma nema (opet, ha, ha) – pa ga ja nikad ne koristim. Ja sam, dakle, pravoslavan. Drago mi je da ste mi postavili ovo pitanje, problematično je, ali i izazovno (nadam se da se nećemo razumjeti pogrešno). Evo odgovora (tražili ste jednu, ali, eto, izabrao sam dvije za katolike, a tri za pravoslavne): potpuna otajstvenost Istočne liturgijske tradicije i njene sakramentalne prakse te smirenost monaškog srca i usredotočenost njegovoga uma – za katolike, a disciplina tradicionalnog ophođenja prisutnih na liturgijskim slavljinama, pastoralna pokrivenost dijecezanskog terena te dobro organizirana karitativna djelatnost – za pravoslavne.

**Intervju je dio niza “Vjera i društvo”, a objavljen je u sklopu projekta poticanja kvalitetnog novinarstva Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora.*



Objavljeno: 4. kolovoza 2020.

- Oznake:
- [#AEM](#)
- [#aktualno](#)
- [#ateizam](#)
- [#PetarTomevMitrikeski](#)
- [#Vjeraidruštvo](#)
- [#znanost](#)

Ovaj članak objavljen je u sklopu projekta Vjersko informiranje koji je sufinanciran sredstvima Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija.

VIŠE S WEBA

| | | |
|---|--|--|
| <p>Jeste li znali: "glavni uzrok bora nije starenje"</p> | <p>Papa komentirao nasilno zauzimanje američkog Kongresa: 'Bio sam zapanjen...'</p> | <p>ActiMaris® kompleks pravodobnom upotrebom sprječava širenje upale i infekcija gornjih i donjih dišnih puteva!</p> |
| <p>U Slavonskom Brodu proslavljena svetkovina Gospe Brze Pomoći</p> | <p>Mini zajmovi koji čekaju na vas! Javite se jer kod nas nema ovjera i čekanja!</p> | <p>Osam pravila komunikacije s tinejdžerima</p> |
| | | |

Prof. Brajac: Od pojave bolesti do točne dijagnoze HS-a može proći i do 12 godina

Možete imati sve uz Nissan Qashqai Style!
Super opremljen za 169.990 kn uz 0% kamata i 4 zimske gume

Najveći izbor brendirane obuće sada i do 60% jeftiniji! Pogledajte super ponudu



Najčitanije

Danas Tjedan Mjesec

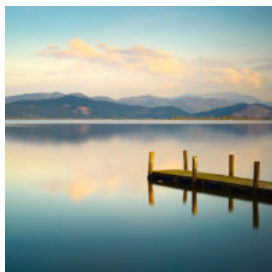
PITAJTE SVEĆENIKA

[Gdje u Bibliji piše da je predbračni seks grijeh?](#)



JUTARNJA MOLITVA

[Najbolji način kako započeti dan: Izmolite jutarnju molitvu Ocu nebeskom](#)



NA RIJECI JORDAN

[**FOTO Nakon 54 godine služena prva sveta misa na mjestu gdje je Ivan Krstitelj krstio Isusa**](#)

JACQUES PHILIPPE

[**Što zapravo znači biti ponizan?**](#)

'NAJLJEPŠA ŽENA NA SVIJETU'

[**Harvardski profesor i uvjereni ateist svjedočio o susretu s Djevicom Marijom: Rekla mi je: 'Ništa ne razumiješ'**](#)

ISTINITA PRIČA

[**Prase i fratarski pasac – nevjerojatna priča s potresom pogođenog područja koja govori sve o franjevačkom duhu**](#)

BOŽIĆNO VRIJEME

[**Planirali ste sutra raskriti bor? Nemojte, jer božićno vrijeme i dalje traje...**](#)

NAKON JUČERAŠNJEG ANGELUSA

[Papa Franjo: 'Ovo me je jako rastužilo...'](#)

SVETA FAUSTINA

[Evo kako moliti Kronicu Božjeg milosrđa!](#)

NEIZMJERNA TUGA U HERCEGOVINI

[Rakitno se oprostilo od šestero mladića i djevojaka: 'Vjerujemo da sada gledaju Boga licem u lice'](#)

NEZADOVOLJAN MJERAMA STOŽERA

[Osnivač Index.hr-a Matija Babić pozvao na paljenje crkava i kidanje glava](#)

SVETA FAUSTINA

[Evo kako moliti Kronicu Božjeg milosrđa!](#)

AKCIJA IZNAD SVIH OČEKIVANJA

[Hrvatski svećenik sakupio je već više od milijun i dvjesto tisuća kuna za pomoć Petrinji, Sisku i Glini...](#)

SAMOSTANSKI KOLAČI

[Trebate inspiraciju za božićne kolače? Evo šest fantastičnih recepata sestre Nikoline](#)

UOČI BOŽIĆA

[Započnite danas devetnicu Djetetu Isusu nastalu u svetištu u Pragu](#)

Najnovije

SPIRITUS DOMINI

[Papa novim motuproprijem omogućio primanje žena u službu čitača i akolita](#)

O. MIKE SCHMITZ

[Podcast katoličkog svećenika s kojim ćete kroz godinu dana pročitati cijelu Bibliju najslušaniji je na Appleu](#)

JACQUES PHILIPPE

[Kako da se umjesto 'strmim ljestvama savršenstva' do svetosti uspemo 'dizalom'](#)

U 21:45 NA LAUDATO TV-U

[Večeras u podcastu Bitno.net-a o temi cijepljenja razgovaramo s predsjednikom HKLD-a Rokom Čivljakom](#)

EKUMENSKA SKUPINA STRUČNJAKA

[Vatikan s luteranima priprema 'zajedničku poruku' o Lutheru](#)



SPONSORED CONTENT

Gležnjače ili tenisice – na vama je odabir jer počeli su Walkmaxx zimski popusti do -30% - Provjerite!



Papa novim motuproprijem omogućio da se žene primaju u službu čitača i akolita



SPONSORED CONTENT

Ugrabite popuste do -50% i opremite svoju kuhinju Delimano Fivestar posudem – Naručite online!



Podcast katoličkog svećenika s kojim ćete kroz godinu dana pročitati cijelu Bibliju najslušaniji je na Appleu



Franjevci će nakon 54 godine sutra ponovno služiti misu na mjestu Isusova krštenja



U Slavanskom Brodu proslavljena svetkovina Gospe Brze Pomoći

Ubija te bol jer je primaš kukavički. Primi je hrabro, u kršćanskom duhu, i cijelit ćeš je kao blago.

— Sv. Josemaria Escriva

O nama

Vjerski portal bitno.net jedinstveni je portal na hrvatskom jeziku, širi i raznolikiji od klasičnih vjerskih i kulturnih portala i dublji i fokusiraniji od općih news portala. Pokrenut je s ciljem da bude svakodnevno internetsko izvoriste aktualnih informacija, značajnih tema i zanimljivih priloga za sve one koji žele svratiti

pogled na bitno i obogatiti sebe.

Pratite nas

Klub prijatelja

Klub prijatelja portala Bitno.net je zajednica svih onih koji čitaju i žele podržavati portal Bitno.net.

[Pridružite se!](#)

© Sva prava pridržana 2021 - Bitno.net

- [O nama | About us](#)
- [Impressum](#)
- [Podržite nas](#)
- [Donatori](#)
- [Kontakt](#)
- [Marketing](#)